

PAGINA 3

Henk Baars stopt maar gaat door

PAGINA 4

'Foute' tomaat: 100 euro boete

PAGINA 8

Stekker uit Facebook

VERDER: Verslingerd aan mobiliteit ■ Voor dag en dauw aan de wandel ■ Huisslaaf in een ambassade ■ Zuchten en zingen ■ Picknicken in Laak

Wandelen langs het Haagse koloniale verleden

'We zijn voorlopig niet toe aan een slavernijmonument'

INTERVIEW De betrokkenheid van Den Haag bij de slavernij is lange tijd onderbelicht geweest. Toch zijn er in de stad heel wat aanknopingspunten te vinden en komt er zoetjesaan meer interesse. Onderzoeker Valika Smeulders stelde een wandeling samen.

EEN VAN DE KLOVEN IN ONZE samenleving wordt veroorzaakt door het verschil in kennis en bewustzijn over het slavernijverleden', stelt Valika Smeulders, als onderzoeker gespecialiseerd in de koloniale geschiedenis van ons land.

Een rechtszaak om te trouwen met een blanke man

'Verschillende groepen in Nederland kijken er verschillend naar.' Smeulders maakt momenteel voor het Rijksmuseum een tentoonstelling over de rol van Nederland in de geschiedenis van de slavernij. Ze bijvert zich voor meer kennis over het koloniale verleden.

'Wie bijvoorbeeld weinig erover geleerd heeft op school, denkt dat het verleden ver achter ons ligt.' Smeulders denkt daar anders over en organiseert onder meer rondwandelingen door verschillende Nederlandse steden. 'In Den Haag zijn de tekenen veel subtieler dan in Amsterdam', zegt ze. 'Hier moet je vooral denken aan het systeem.'

Suikerhandel

Op het Binnenhof bijvoorbeeld, waar de Surinaamse zakenvrouw Elisabeth Samson in de achttiende eeuw een rechtszaak tegen de Nederlandse staat aanspande om te mogen trouwen met een blanke man. Samson won en zette de toenmalige verhoudingen behoorlijk op hun kop. Er is altijd verzet ge-

Valika Smeulders bij de Kloosterkerk met een afbeelding van Jacobus Capitein.

weest tegen het systeem, meldt Smeulders. 'Hoe ga je met onrecht om? Dat vind ik het interessante.' Of bij het Mauritshuis, in de zeventiende eeuw in opdracht van Johan Maurits van Nassau-Siegen als woonhuis gebouwd met winst uit de suikerhandel. Van Nassau Siegen was een spilfiguur in de West-Indische Compagnie (WIC) en speelde een hoofdrol

in de slavenhandel. De WIC verscheepte slaven van de Goudkust van Afrika naar de suikerrietplantages van Brazilië, dat van 1630 tot 1654 een Nederlandse kolonie was. Van Nassau-Siegen, wiens borstbeeld onlangs door het Mauritshuis uit de hal is verwijderd, stouwde zijn stadspaleis vol met WIC-rijkdommen en hield er zwarte bedienden op na.

Eind achttiende eeuw ontstond er verzet tegen de slavernij, toen berichten over uitbuiting en wreedheden in de koloniale gebieden tot het 'beschaafde' Nederland doordrongen. Toch sloeg in 1795 het gezag op Curaçao de slavenopstand onder leiding van Tula met harde hand neer. Vijf jaar na diens

Lees verder op pagina 2

Een bijbels perspectief:

Koop slaven vrij

ACHTERGROND In de cultuur van de bijbelse verhalen komen slaven voor. Wat staat er over slavernij?

IN DE BIJBEL IS EEN 'SLAAF' EEN 'MET geld gekochte'. Het gaat dus om mensen die bezit zijn geworden van een ander. Wie binnen het volk Israël een schuld had, kon die schuld inlossen door een tijdlang slaaf te worden van de schuldeiser. Zo iemand mocht niet aan een vreemde worden doorverkocht en had het recht om na zes jaar te worden vrijgelaten of zichzelf eerder los te (laten) kopen (zie Exodus 21 en Deuteronomium 15). Boven-

dien mocht de eigenaar een vrijgelatene niet met lege handen laten gaan: 'Geef met gulle hand van uw kudde, van uw graan en van uw wijn.' (Deut. 15:14)

Soms veel aanzien, nooit verachting

Vrijen zullen zich met regelmaat te binnen brengen dat de voorouders slaven waren in Egypte. Deze oproep spoort aan tot vereenzelving, mild-

Lees verder op pagina 2

Uitbuiting in een stad van vrede en recht

THEMA Slavernij bestaat nog steeds, ook al viert Nederland op 1 juli dat het 155 jaar geleden is dat slavernij in Suriname, Curaçao en de Nederlandse Antillen werd afgeschaft.

IN DE AANLOOP NAAR DIE VIERING houdt het Haags Vredes Initiatief (HVI) in mei een symposium dat gewijd is aan hedendaagse, moderne slavernij. Het gaat over slavernij wereldwijd, mensenhandel, sekswerkers en domestic workers. Domestic workers zijn huishoudelijk werkers zonder verblijfspapieren, die compleet zijn overgeleverd aan hun werkgevers. Speciaal in Den Haag komt dat voor, bij verschillende diplomatieke vertegenwoordigingen.

De Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK) is op dit moment bezig met een visiedocument, dat de moderne slavernij onder de aandacht wil brengen van de gemeentepolitiek. Juist in een stad die zich profileert als internationale stad van vrede en recht horen dergelijke praktijken niet thuis, zo stelt de HGK. Ook wijst de Haagse kerkengemeenschap op het feit dat het slavernijverleden nog steeds doorwerkt bij een deel

Vredespaleis. Ansichtkaart uit 1930.

van onze Nederlandse bevolking, met name bij afstammelingen van de tot slaaf gemaakte Afrikanen. Deze mensen met wortels in Suriname en Curaçao dragen de littekens daarvan.

Op 5 mei is het bevrijdingsdag. Het zou een dag van algehele vrijheid moeten zijn.

In dit mei-juni-nummer van *Kerk in Den* advertenties

Haag staan artikelen over moderne slavernij. En over enkele maatschappelijke trends die ook de zogenaamde vrijemans tot 'slaaf' kunnen maken.

SYMPOSIUM: MAANDAG 25 MEI, 13:30 UUR. DOOPSGEZINDE KERK. ORG. HVI. VIERING OVER DE AFSCHAFFING VAN SLAVERNIJ: ZONDAG 1 JULI, 19 UUR. EMMAUSKERK. ORG. HGK.

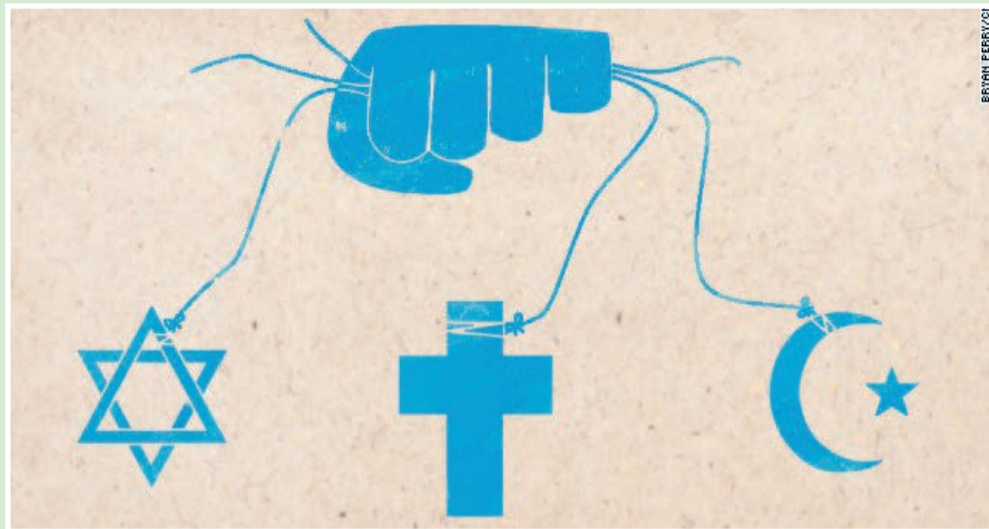
Kostbare bevrijding van een gedwongen werker uit een goudmijn.

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN
 Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
Info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Abonnement op KDH?
• Maandelijkse portie inspiratie gemakkelijk per post thuisbezorgd.
• 10 nummers voor € 19,50.
Opgave: info@kerkinderhaag.nl of 06 30 164 820

Joden, christenen en moslims volgens drie deskundigen

HEBBEN JODEN, CHRISTENEN EN MOSLIMS IN HET Midden-Oosten altijd al op gespannen voet met elkaar geleefd? Of vergroten media conflicten onterecht uit? Drie sprekers houden in de H. Driekoningenkerk een lezing over het wel en wee van gelovigen in Israël, Palestina, Syrië, Irak en Jordanië. Robbert Baruch, lid van de Joodse Gemeente, vertelt hoe joden in Israël tegen christenen aankijken en met hen samenleven. Evert Faber van der Meulen, als islamoloog gespecialiseerd in de vroege en mystieke islam, beschrijft hoe de oorspronkelijk zeer goede relatie van moslims met joden en christenen zich heeft ontwikkeld. Joris van Voorst en Dennis Peters spreken namens organisatie Kerk in Nood over de uitdagingen van christenen in het Midden-Oosten.

DINSDAG 1, 22 EN 29 MEI; 20-21:30 UUR. OPGAVE VOOR IEDERE LEZING UITERLIJK 30 APRIL, 21 MEI EN 28 MEI: DRIEKONINGEN@RKDENHAAG.NL OF TEL. 070 324 54 91.

Jan en Sanne Terlouw over het schrijfbambacht

D66-politicus Jan Terlouw en zijn dochter Sanne Terlouw, vertellen over het ambacht van het schrijven: hun inspiratiebronnen en samenwerking. Na hun voordracht gaan ze in gesprek met het publiek.

WOENSDAG 20 JUNI, 20-22 UUR, € 5. MARANATHAKERK.

advertenties

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra
• Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
• Waldeck Oude Haagweg 28
• Nootdorp Veenweg 14 of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Koop slaven vrij

Vervolg van pagina 1

heid en achting. Zo mag een slaaf van een ander volk meedoen met de Paasmaaltijd: op hoogtijdagen zitten vrijen en slaven aan dezelfde feestelijke tafel. Een slaaf kan zelfs hoger aanzien verwerven dan de kinderen van de eigenaar (Spreuken 17:2). Zo wordt nadrukkelijk voorkomen dat slaven wegzinken tot een verachte en verwaarloosde groep.

Wat het recht op vrijheid betrof bestond er een aanzienlijk verschil tussen eigen volksgenoten en vreemdelingen. De laatsten hadden niet het recht om na zes jaar vrijgelaten te worden. Zij en hun nakomelingen konden voor altijd bezit blijven van de Israëlitische eigenaar (Leviticus 25:44-46). Maar onverkort zullen zij goed behandeld worden. Een gevluchte slaaf bijvoorbeeld mocht niet uitgeleverd worden aan de eigenaar. Hoofdstuk 26 van het bijbelboek Deuteronomium brengt hen opnieuw op gelijke hoogte met de geboren Israëlieten: zij zullen met elkaar een feestmaaltijd houden van het eerste en beste wat de akker in het nieuwe seizoen oplevert.

Aan het eind van Leviticus 25 is God aan het woord en zegt: 'Ja, aan mij behoren de Israëlieten toe, mijn slaven zijn zij.' Merkwaardig is dat Nederlandse bijbelvertalingen er blijkbaar voor terugschrikken om de mensen

'slaven van God' te noemen. Toch staat het er zo. Het paradoxale is echter dat deze God mensen bevrijdt uit slavernij, bevrijdt van machten en machthebbers die graag gediend willen worden. Wie zo'n God willen toebehoren, zijn eigendom van Eén die elke dag menselijke vrijheid wil dienen. Ook Jezus neemt zulke woorden in de mond: 'Ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen.'

Een feestmaaltijd met onderdanen

Het verhaal van Israëls bevrijding uit Egyptische slavernij is een pakkend verhaal (bijbelboek Exodus). Je wordt erdoor gegrepen, het laat je niet meer los. Dit verhaal dat bevrijding op het oog heeft, neemt je als het ware in bezit. De goddelijke 'stem van het verhaal' zegt: 'Jullie zijn mijn slaven.' Wat staat deze 'slaven' dan te doen? De Israëlitische bijbelwetenschapper Nechama Leibowitz zegt het zo: 'De verlossing van het volk Israël uit de slavernij houdt tegelijk een opdracht in: de verplichting om je naaste die als slaaf is verkocht, uit zijn of haar onderdrukking los te kopen.'

MARTIN KOSTER

Vrijbouter ontdekt islam: Christiaan Snouck Hurgronje

Toen Nederland nog een koloniaal wereldrijk was met 60 miljoen moslims in Nederlands-Indië, verdiepte wetenschapper, avonturier en spion Christiaan Snouck Hurgronje (1857-1936) zich grondig in de islam. Snouck Hurgronje, die zelf moslim werd, was als regeringsadviseur betrokken bij de volkerenmoord in Atjeh. Philip Dröge heeft een biografie geschreven over deze eerzuchtige en dubbelhartige persoonlijkheid, *Pelgrim* (2017). De auteur houdt een lezing over de islamitische en Nederlandse wereld van Snouck Hurgronje, en gaat met publiek in gesprek.

DONDERDAG 30 MEI, 20-22 UUR, € 5. MARANATHAKERK.

Koloniaal verleden

Vervolg van pagina 1

executie zuchtte een Franse medestander van Tula in de Gevangendoor. Jean Baptiste Tierce Cadet was vastgezet omdat hij de idealen van vrijheid, gelijkheid en broederschap verkondigde, precies zoals de slavenleider. Smeulders: 'Absurd, die ideeën waren al lang wijdverspreid.'

Het zou tot 1863 duren voordat de slavernij in Nederland werd afgeschaft, mede door de inzet van Guillaume Groen van Prinsterer. Deze woonde aan de Korte Vijverberg, haalde onder meer Engelse voorstanders van afschaffing naar de Hofstad en nam later zelf zitting in een parlementaire commissie. Groen van Prinsterer was protestant en gemotiveerd door zijn christelijke opvattingen. Hij had een harde dobber aan het verzet van plantage-eigenaren en rijke bezitters van slaven, die zich tegen afschaffing keerden en compensatie eisten. 'Handels- en economische belangen hebben lang de overhand gehad', memoereert Smeulders.

Buitgemaakt

De kerk speelde een niet erg fraaie rol in het slavernijdebat. 'Volgens de Bijbel was een bepaalde groep voorbestemd om te dienen. Lang werd gedacht: dit is oké.' Zelfs Jacobus Johannes Eliza Capitein, de eerste donkere predikant van Nederland, hing dit ge-

Het Mauritshuis bestaat dankzij de slavernij

dachtengoed aan. Hij was als kind buitgemaakt in Afrika en kwam terecht in een welvarende Nederlandse familie, die hem de kans gaf in Leiden theologie te studeren. Capitein groeide op in welstand, ver van het lijden van slaven op de koloniale plantages. In 1742 sprak hij in de Kloosterkerk een pleidooi voor slavernij uit, voor blank én zwart. 'Hij zag het als een systeem van barmhartigheid.'

Het Haags Historisch Museum heeft in samenwerking met Valika Smeulders een kaartje met informatie bij de wandeling gemaakt. Over de betrokkenheid van de stad bij de slavernij is voor alsnog nauwelijks iets bekend bij het grote publiek. Ook heeft Den Haag, anders dan Amsterdam, nog geen slavernijmonument. 'Daar zijn we nog niet aan toe', meent Smeulders. Toch zegt ze: 'Zo langzamerhand wordt het bewustzijn wakker. Ik ben ervan overtuigd dat we pas echt in de toekomst kunnen samenleven, als we ons bewust zijn van ons gedeelde verleden.'

MATTHIJS TERMEER

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Buurt- en kerkman Henk Baars met pensioen

'Je staat altijd op de schouders van anderen'

HENK BAARS GAAT MET PENSIOEN. Jarenlang zette hij zich met hart en ziel in voor de armoedebestrijding en allerlei projecten. Hij begon in 2000 als coördinator buurt- en kerkwerk bij de Haagse Diaconie en was vanuit die functie betrokken bij de oprichting van Stek, waar hij binnenkort afscheid neemt als afdelingsmanager.

Het had overigens niet veel gescheeld of Baars was al eerder noodgedwongen met zijn werk gestopt. Halverwege februari werkte hij achter zijn bureau aan een overdrachtsdocument toen hij plotseling last kreeg van uitvalsverschijnselen door, naar later bleek, een bloedstolsel in zijn hersenen. 'Ik had nog net de tegenwoordigheid van geest om het document op te slaan', vertelt hij. Binnen een kwartier lag hij in een ambulance en na anderhalf uur in het ziekenhuis was de crisis gelukkig bezworen. Ook het verde-

'De tegenstellingen waren scherp'

re herstel verloopt voorspoedig en inmiddels is hij weer voorzichtig begonnen met werken. Hij realiseert zich dat hij veel geluk heeft gehad; het zet zijn naderende pensionering voor hem bovendien in een ander licht. 'De afgelopen maand was een goede voorbereiding op afscheid nemen. Ik had bijna afscheid moeten nemen van veel meer dingen en dat hoeft gelukkig niet. Maar het relativeert enorm.'

Opbouw en afbraak

Baars begon zijn loopbaan, na een theologiestudie aan de Katholieke Theologische Hogeschool, als bedrijfspastor bij de Hoogovens in IJmuiden. Ook werkte hij een tijd als pastor in de Amsterdamse wereld van

INTERVIEW Zeg 'Henk Baars' en begrippen als Kerk en Vrede, Acht Mei Beweging, Delen achter de Duinen en Haagse Dominicus komen naar voren. Henk Baars gaat met pensioen. Zijn geheim: samenwerken. 'Je moet het elkaar gunnen.'

FOTOGRAFIE MATTHIJS TERMEER

financiële instellingen en scheepsbouw. Samen met Ab Harrewijn richtte hij zich voor het eerst op de armoedeproblematiek. Vervolgens studeerde hij kerkelijk opbouwwerk en ging hij bij het rooms-katholieke dekenaat Haarlem als kerkelijk opbouwwerker aan de slag. 'Ik had daar de taak om een stuk of vijf kerken te sluiten, dus het was vooral afbraakwerk, maar de technieken die ik geleerd had kon ik goed gebruiken.'

In zijn vrije tijd was hij actief binnen de Acht Mei Beweging, een platform dat zich sterk maakte voor liberalise-

ring en vernieuwing binnen de Rooms-Katholieke Kerk. Hij coördineerde de jaarlijkse manifestaties en was ook nog een aantal jaar voorzitter. 'Maar dat gaf moeilijkheden met mijn baan bij het dekenaat', aldus Baars. 'De tegenstellingen waren scherp in die periode. De Diaconie stelde mij aan, omdat de Rooms-Katholieke Kerk mij niet langer een baan gunde. Ik ben daar nog altijd dankbaar voor.'

Wereldhuis

Baars is een innovator in hart en nie-

ren. Hij is medeoprichter van de Voedselbank Haaglanden, van waaruit weer allerlei projecten werden ontwikkeld. Ook was hij de initiatiefnemer van Delen achter de Duinen, een platform van zo'n zestig Haagse organisaties op het gebied van armoedebestrijding. Toch wil hij zijn eigen rol niet te groot maken: 'Je staat altijd op de schouders van anderen. Het komt maar zelden voor dat je iets helemaal alleen doet. Vaak knispert er iets in de samenleving en dat pak je dan met een aantal mensen op. Bovendien, je kunt wel een voorzet doen en probe-

ren een bepaald scenario te ontwikkelen, maar het blijft toch afhankelijk van een aantal mensen die elkaar echt moeten zien zitten. Anders werkt niks, dat heb ik keihard geleerd. Je moet het elkaar gunnen, sympathiek zijn, alle verschillen snel uitspreken. Dat is het harde leerproces en iedere keer totaal anders dan je vooraf bedenkt.'

'Er knispert iets in de samenleving en dat pak je samen op'

Als het gaat over de voortgang van het werk van Stek, maakt Baars zich zorgen over het Wereldhuis, waar ongedocumenteerde terecht kunnen voor steun en advies. 'Het loopt als een trein, maar we krijgen fondsen onvoldoende geïnteresseerd om langdurig hierin te investeren. Terwijl je bij deze mensen de allergrootste armoede en nood aantreft. Ik ben ook erg bang geweest voor de sluiting van de noodopvang De Halte, maar dat is gelukkig voorlopig van de baan.'

Wat hij na zijn pensionering gaat doen? 'Je moet wel een paar verantwoordelijkheden in je leven houden die je uit je cocon trekken', aldus Baars. Het lijkt erop dat dit wel zal lukken. Zo blijft hij voorzitter van Delen achter de Duinen, wordt hij vicevoorzitter van de Voedselbank en ook blijft hij voorzitter van de Haagse Dominicus en van vereniging Kerk en Vrede, de oudste vredesorganisatie in Nederland. Hopelijk houdt hij toch nog wat tijd over om regelmatig een van zijn bijna tweeduizend bouwplaten in elkaar te zetten, die hij al sinds zijn jeugd verzamelt.

IRNA VAN DER WEKKE

Pinksterwandeling met jonge zinzoekers door stad en duin

Op Tweede Pinksterdag, maandag 21 mei, maken zinzoekers tussen de 20-30 jaar een wandeling van vijftien kilometer door Den Haag en de duinen. Onderweg is er ruimte voor ontmoeting en bezinning. Wie meewil of meer wil weten: zie Zinzoekers.nl of mail Maike, maike.lolkema@gmail.com.

Lezing over kunst rond de dood

Het christendom kent een rijke levensbeschouwelijke traditie over de voorbereiding op het levens-einde. Ook in de kunst heeft de dood een eigen genre gekregen. Theoloog Axel Wicke geeft een lezing over inspiratie uit 'kunst rond de dood'. Met beelden.

WOENSDAG 16 MEI, 14:30 UUR.
MARANATHAKERK.

COLUMN

VERSLAafd aan mobiliteit

EEN DOCENT VERTELDE ME eens dat hij een leerling hoorde praten over haar grootste droom: zo snel mogelijk geld verdienen, een rijbewijs halen en een auto kopen. 'En dan? Waar heb je die auto voor nodig?', vroeg hij. Ze begreep de vraag niet. Een auto, ja hallo, die is om in te rijden. Van A naar B. Waarom je naar B zou moeten willen, was niet aan de orde. En dat je naar B zou kunnen gaan met een fiets, of met openbaar vervoer plus een vouwfiets – mits lijf en leden dat toestaan – leek geen optie. Een auto was voor haar een eerste levensbehoefte. Bijna een soort recht.

Datzelfde hoor je wel als het gaat over het reizen per vliegtuig. Als het in Nederland koud is en je wilt naar de zon, dan pak je het vliegtuig naar Spanje. En als het zelfs

daar nog te grijs is, dan ga je naar Egypte. Je hebt recht op zon, toch?

Wie zich verheven voelt boven dergelijke reizen-de zonzonbidders, vindt dat het vliegtuig wel gepakt mag worden naar verre culturele oorden. Je onderdampelen in een andere cultuur of in buitenlands natuur- of stadsschoon verruimt immers je blik.

Noch de vliegende zonzonbidders, noch de vliegende cultuur- en natuurminnaars kan ik volgen. Waarom zou je naar B willen, als je A nog nauwelijks ontdekt hebt? Of stel dat B alleen per vliegtuig te bereiken is, zou je er dan niet liever voor kiezen om naar het dichterbij gelegen C te gaan?

Voorbeeld. Onlangs ben ik op ontdekkingsstocht gegaan in de Schilderswijk en daarna een keer in onze eigen Haagse Chinatown. Ik kwam in beide wijken veel geneugten tegen die ik anders in het buitenland tref. Supermarkten met producten die ik niet ken. Winkels met gebruiksvoorwerpen waarvan ik totaal niet weet waar ze voor dienen. Ik vroeg uitleg aan toevallige voorbijgangers en kreeg een uiteenzetting in nota bene mijn eigen taal. Wat een leuke ontmoetingen! In de restaurantjes en tearooms waande ik

me in overzees gebied. Ik werd geconfronteerd met een heel andere mode dan die uit mijn eigen achtergrond. Ik was even compleet wég geweest en heb nog lang niet alles gezien.

Onder dezelfde noemer van 'waarom ver weg als het ook dichtbij kan' kun je wandelen of fietsen in eigen land. Steden en dorpjes bezoeken. Naar het Kaatsmuseum in Franeker.

Goed, ik heb misschien gemakkelijk praten omdat ik het dichtbij net zo leuk vind als ver weg. Maar mijn overtuiging zit dieper. Stel dat ik het ver weg echt veel leuker zou vinden, dan nog zou ik van het reizen willen afzien – en dan bedoel ik: verder reizen of vervuilender vervoersmiddelen gebruiken dan uit milieuoverwegingen te verantwoorden is. Ik zie het recreatieve reizen naar verre oorden als een snelle, ongeduldige behoeftebevrediging. Mobiliteit wordt als een vanzelfsprekend recht gezien. Maar is het niet eerder een verslaving?

Op het Plein zag ik een kauw, die zachte takjes verzamelde bij een boom. Hij vloog weg met een snavel vol. Ik bleef wachten. Hij kwam terug om een nieuwe lading te vergaren. Onvergetelijk.

MARGOT C. BERENDS

‘De meeste prostituees zijn gedwongen’

Dankzij De Haven stopte Mercedes als sekswerker

INTERVIEW ‘Het is een leugen dat prostituees dit werk vrijwillig, enthousiast en spontaan doen’, zegt Eva Wielenga van Stichting De Haven. De christelijke stichting staat hen bij. Daardoor lukte het Mercedes om weg te komen uit een seksclub.

GEDULDIG LOPEN DE MEDEWERKSTERS van Stichting De Haven de Haagse prostitutiestraten en seksclubs af. Ze steunen de vrouwen met raad en daad, indien gewenst met de Bijbel in de hand. Soms lukt het iemand ‘eruit’ te krijgen. Drie maanden twijfelde Mercedes (45), voordat ze toegaf aan druk uit haar omgeving om in een seksclub te gaan werken. Vroeger had de Colombiaanse een prima leven in Spanje, met man en twee kinderen en een baan als kassière

‘Er is altijd wanhoop in het spel’

in een grote supermarkt. Nu woonde ze al twee jaar in Den Haag en hield ternauwernood het hoofd boven water met kleine klusjes. Al die tijd kreeg ze voorstellen van andere Zuid-Amerikaanse vrouwen om achter het raam te komen werken. Mercedes wilde niet, maar de lasten van studie en huisvesting voor haar kinderen drukten zwaar. Bovendien verlangde ze zelf ook naar een behoorlijk leven, na een huwelijk van tweeëntwintig jaar dat op de klippen liep, de daaropvolgende depressie plus het verlies van haar baan.

Mensenhandel

‘Het is een leugen en een farce dat prostituees zpz’ers zijn die dit werk

vrijwillig, enthousiast en spontaan doen’, zegt Eva Wielenga, algemeen manager van Stichting De Haven, bevestigt. ‘Dat is misschien één à twee procent. Achttennegentig procent is gedwongen door afkomst, economische omstandigheden of bijvoorbeeld een verleden van misbruik. Of ze zijn slachtoffers van mensenhandel. Er is wanhoop in het spel, op welke manier dan ook.’

Mercedes ging in op het voorstel van een klant van de nagelsalon waar ze wel eens voor werkte en liet zich meetrokken naar een seksclub. Werken achter de ramen wilde ze absoluut niet. Als het dan toch moest, dan liever in de beslotenheid van een club. De schok was er niet minder om. ‘Ik had helemaal geen ervaring. Op de eerste dag zag ik allemaal naakte mensen. Ik wilde eigenlijk alleen maar keihard wegllopen.’ Ze zette door en kwam terecht in een neerwaartse spiraal. Ze kwam thuis met geld, maar van binnen voelde ze zich helemaal kapotgemaakt. ‘Het werk is destructief. Ze slaan niet of schelden je niet verrot, maar je wordt ontzettend gebruikt. Het geld lijkt mooi, maar het werk maakt je lichaam kapot.’

Soort slavernij

Ruim zeventig procent van de prostituees in Nederland vertoont verschijnselen van dissociatie, een toestand van het zich afsluiten van de werkelijkheid. ‘Ze zetten de knop om

FOTOGRAF MATHIJS TERMEER

Mercedes, die niet herkenbaar op de foto wilde, leest drie keer per dag de Bijbel.

en zijn in gedachten ergens anders’, licht Wielenga toe. ‘Het werk dat ze doen is fysiek en vernederend.’ Achttenzestig procent heeft symptomen van posttraumatische stressstoornis (PTSS). ‘We krijgen hier vrouwen die soms verknipt en beschadigd zijn door het werk, de klanten of het geweld. Ze voelen zich minderwaardig,

vies en vernederd. Er is een bewustzijn in hen geslopen: ik kan niks anders meer, ik ben nergens anders goed voor.’

Voordat er een klant kwam, bad Mercedes op haar knieën tot God om hulp in haar voortdurende strijd om het leven in de prostitutie vol te houden. Hij kwam met Kerst 2014, in de gedaante

van medewerksters van De Haven. ‘Voor God ben jij een stralende ster’, zei veldwerkster Dia. ‘Je kunt hier wegkomen.’ Mercedes begon te twijfelen, maar ging niet meteen overstag. ‘Het vraagt veel innerlijke kracht om het los te laten. Geld verdienen is een soort slavernij, het houdt je gevangen.’ Ze zag het genoeg om zich heen: meisjes die werkten voor dure tassen en om hun familie te onderhouden, maar misschien wel vooral voor die mooie spullen. Ze ging er een beetje in mee, geeft Mercedes toe. ‘Je bent je er in eerste instantie niet van bewust dat het werk je kapot maakt.’

‘Ze voelen zich minderwaardig, vies en vernederd’

Toch hoefde ze niet langer dan een maand na te denken en in januari 2015 stapte Mercedes er – na drie jaar – uit. De Haven zorgde voor taallessen, wees op het bestaan van de Voedselbank en een speciale uitkering voor uittrekkende prostituees. Inmiddels heeft Mercedes er een opleiding ‘dienstverlenende in de zorg, niveau 1’ op zitten en zegt ze: ‘Ik wil groeien, naar niveau 2, 3, 4.’ Ooit loog ze haar familie voor dat het opgestuurde geld van schoonmaakwerk kwam. Nu is dat daadwerkelijk het geval; ze heeft een vast contract bij een woonzorgcentrum, waar ze schoonmaakt en boodschappen doet. Het is een fractie van wat ze verdiende in de club, maar: ‘Dat kleine beetje geld geeft veel meer voldoening.’

Mercedes is een gefingeerde naam.

MATTHIJS TERMEER

Een Geest van verlangen

NEE, PASEN EN PINKSTEREN vallen niet op één dag. Maar in het Bijbels getuigenis gaat het wel om dezelfde werkelijkheid: de doorbraak van het volstrekt ongedachte en onmogelijke. Met Pasen vierden we dat de dood wordt overwonnen, maar... de wapenindustrie floreert grimmig verder. Misschien hebben wij Pasen iets te uitbundig opgetuigd, want in het evangelie is de opstanding omgeven door verbijstering en angst. ‘Eerst zien en dan geloven’, zei de discipel Thomas (namens ons?). Met Pasen kun je niets beginnen, schrijft Lucas, zonder Geestkracht.

De leerlingen moeten wachten en bidden. Dat is niet alleen een historisch pauzemomentje toen. Christelijk leven en liturgie is één en al wachten en bidden. We moeten mensen van lange Adem worden. Dat is geen eenzaam avontuur, daarom legt Lucas zo’n nadruk op het eensgezind bij elkaar zijn van de eerste leerlingen. Het gebed om de Geest, om innerlijke ruimte, om op te mogen ademen, blijft de vooronderstelling van het christelijk leven. Als je dat zelf niet meer kunt, dan is er de gemeenschap die voor jou bidt en zucht. Niet alleen voor haar leden trouwens, maar voor heel de zuchtende schepping. ‘Opwekkingschristenen’ vinden dat echter te mager. Is Gods nieuwe wereld in het Nieuwe Testament niet onder handbereik?! De gemeente groeit, zieken worden genezen, doden opgewekt. Niets ‘stil maar, wacht maar’. Het zijn de minsten niet in de kerkge-

schiedenis die leden aan de gezapigheid van de kerk, de vrome burgermansmoraal, de gesloten gemeenschap waar niets van uit ging. William Booth werkte in de achterbuurten van Londen. De keurige kerk van zijn dagen bood geen welkom aan zijn daklozen en zwervers. Het rood van bloed en vuur kleurt de vlag van de ‘Salvation Army’: het rood van de zichzelf opofferende liefde en het vuur van de Geest. De Geest die ons uitdrijft uit het veilige en vertrouwde, naar een wereld van zwarte ar-

lynchpartijen van zwarte mensen. Maar in Azusastreet gingen zwarten en blanken eensgezind de naam van Jezus loven.

Herken daarom eerst die eensgezindheid en dat verlangen naar het Koninkrijk als werk van de Geest! Als vrucht van Pasen. Waar vrouwen zwijgen moesten, liet William Booth hen opstaan om de boodschap van brood voor lichaam en ziel te verkondigen. Martin Luther King zette al zijn kaarten op de droom van de profeten: Vrij, eindelijk vrij! En sindsdien is zijn opstandige beweging niet te stuiten: ‘zwarte levens zijn kostbaar’.

Ik mocht voorgangers en evangelisten ontmoeten die in achterbuurten en favella’s wonderen van geloof verrichten. Kwam vaak verbijsterd en verwonderd terug.

Maar ik realiseerde mij heel wel dat er geen geestelijke blauwdruk is om het Godsrijk te realiseren. Wie ‘bidden en wachten’ negeert, creëert kortsluiting. Wat geestelijk begonnen is, eindigt dan zo maar in manipulatie en egotripperij. Laten we ons er om te beginnen over verheugen dát mensen genezen, dát de kerken groeien elders in de wereld. Dat in ons land mensen tot geloof komen via ‘pioniersplekken’ en ‘krimpplekken’. En vergeet de voedselbanken niet, als klein plaatselijk initiatief begonnen, die nu vele duizenden tot zegen zijn. Kom, Schepper, Geest! En houd ons gaande tussen verbijstering en verlangen.

ROB VAN ESSEN

Dexter Avenue Baptist Church. M.L. King schreef hier beroemde speeches.

moede en discriminatie.

Zo werd de Pinksterbeweging in Amerika geboren omdat een zwarte evangelist in Azusastreet – in het zuiden van de USA – bad om de uitstorting van de Geest. Te midden van volstrekte rassenscheiding en dagelijkse (!)

Tussen ‘geslagen’ en ‘leuk’

‘Mercedes is een uitzonderlijk geval’, zegt Eva Wielenga van Stichting De Haven. ‘Veel van onze cliënten hebben een lange aanlooptijd nodig.’ Volgens het Korps Landelijke Politiediensten is 50 tot 80 procent van de sekswerkers ‘gedwongen’. Wielenga: ‘Natuurlijk zeggen ze niet: we zijn gedwongen. Tussen “erin geslagen” en “dit ga ik leuk doen” zit een groot grijs gebied. Dat is waar de meeste van onze cliënten zich bevinden.’ In 2017 had De Haven 2.728 ‘straatcontacten’ met prostituees, waarvan 139 nieuwe, en 7 ‘maatjestracten’, waarbij vrouwen worden gekoppeld aan een vrijwilligster om een sociaal netwerk op te bouwen buiten de prostitutie. Er zijn per jaar ongeveer 50 vrouwen die daadwerkelijk bij De Haven aankloppen voor een ‘traject’. Gemiddeld stappen 10 vrouwen per jaar uit de prostitutie met hulp van Stichting De Haven.

OP 23 MEI 19 UUR GAAT LIBERTY (DE VERENIGING VAN HAAGSE SEKSWERKERS) IN GESPREK MET DE BUURT. BUURTHUIS DE SPRONG PAVILJOENSGRACHT 33.

Film over vrijheid in Nederland

De Nederlandse speelfilm ‘Simon’ wordt op groot scherm vertoond in Buurt-en-kerkhuis Bethel. Een stoere hasjdealer en rokkenjager raakt bevriend met een schuchtere homoseksueel. Hun vriendschap zal, met pauzes, reiken tot de dood. Met vier Gouden Kalveren bekroonde film over de vrijheden van de Nederlandse maatschappij.

VRIJDAG 11 MEI, 20 UUR.

De Ramadan gaat weer van start

Dit jaar begint de Ramadan op dinsdag 15 mei. De islamitische vastentijd duurt tot donderdag 14 juni. Na zonsopgang zijn er feestelijke vastenmalen, iftars, waar ook niet-moslims bij welkom zijn. In de hele stad houden moskeeën, theaters en ook kerken iftars. Zie Kerkindenhaag.nl voor interviews over het beleven van de Ramadan, Haagse ontmoetingen tussen christenen en moslims, en agenda-informatie over iftars.

De Poolse Westeinderkerk-pastoor waarschuwt arbeiders

Tomaat met een plekje: honderd euro boete

INTERVIEW Een Poolse arbeider vertelt haar relaas over hoe ze vol mooie beloftes naar Nederland is gehaald. En hoe dat uitpakte: voor een hongerloon 14 uur per dag werken, bij het minste of geringste boetes.

MIJN EERSTE WERKDAG begon om zes uur 's ochtends, in het kantoor van een groentebedrijf net buiten Den Haag. Een jonge, Poolse leidinggevende hield een a4-tje omhoog en klopte op het stippelijntje onderaan, terwijl ze zei: "Goedemorgen mevrouw. Hier tekent u voor een kostbare tijd in Nederland. U verdient euro's! Dit contract is Engels, maar uw uitzendbureau in Polen heeft u alles al verteld. Toe maar, het werk begint zo, ik geef u de sleutels van uw woning, en nu gaan we geld maken!" Ik tekende enthousiast. In een oogwenk stond ik in een koude loods met andere nieuwelingen. Een Nederlander gaf instructies: "Verschillende tomaten, verdelen in klasse A, B en C – plaatjes hier, kratten daar – en naar de koelkast brengen, kom op dames, kom op." Maar ik zou toch tomaten plukken op het land?

Vleeskeuring

De dag duurde veertien uur, met tussendoor twee pauzes van twintig minuten. Te kort om in de rij voor de wc aan de beurt te komen. Het wc-bezoek onder werktijd mochten we compenseren met een halfuur extra werk. Om tien uur 's avonds braakte ik thuis van vermoeidheid, voelde mijn keel ontstoken en had ik amper gevoel in mijn armen en benen. "Kom op, je bent een overwinnaar", troostte de aangeschoten huisgenote Agnieszka mij. "Je bent in ieder geval door de vleeskeuring heen gekomen. Gezette of oudere vrouwen voldoen volgens het bedrijf niet aan het profiel voldoen, mogen linea recta retour naar

Polen. Pas op voor hitsige teamleiders." Inderdaad: de nieuwelingen die ze typeerde (en in het kantoor gewacht hadden), heb ik nergens teruggezien.

Aan de drank, uit ellende

Ik bleek hier met nog elf andere werkers te wonen. Ze kwamen de hele dag binnen en struikelden over mijn matras op de grond. Hoe kan het ook anders, in een woning van amper vijftig vierkante meter. "We zijn de sterkste soort in *survival of the fittest*", wilde Jasiiek mij troosten, terwijl hij aan de drank ging – uit ellende, weet ik nu.

Stroop of kaas

Na drie weken viel ik van ellende op de werkvloer in elkaar. Een collega snelde naar mijn werkgever, die hem erop wees dat een bezoek aan de dokter mij € 250 zou kosten. De werkgever zou gezegd hebben: "Ze is toch geen kapot apparaat dat niet meer aan de praat te krijgen is?" Per direct nam ik ontslag en vertrok ik naar Polen. Daarmee hoefde de werkgever niet op vragen van een kritische arts te rekenen. Ieder jaar verschijnen bedrijven en uitzendbureaus immers voor de rechter omdat ze neppe contracten laten ondertekenen of simpelweg niet uitbetalen. Zo is het dit bedrijf ook vergaan. Volgens vakbond FNV zijn er misstanden in de bouw, distributiecentra, scheepsbouw, transport en de vleesverwerking. In de twee laatstgenoemde is uitbuiting van Oost-Europese

Vol ijver 'overleven' Oost-Europeanen in de tomatenindustrie. Deze arbeiders zijn beter af.

werknemers inmiddels de regel. Ik ben weliswaar als slaaf behandeld, maar dat wel binnen de grenzen van de wet. Het lukt vakbonden, arbeidsinspecteurs en adviesbureaus daarom maar niet om slavernij goed te bestrijden. De Poolse pastoor van de Teresia van Avilakerk waarschuwt daarvoor in zijn preken.

Dan maar zwoegen

In 252 uur heb ik € 718 verdiend. Dat is zo'n € 2,52 per uur. Het uitzendbureau heeft zeventig procent van mijn loon ingehouden op verblijf-, reis- en "overige" kosten, zoals lunchpakketten (een boterham met stroop of kaas)

en een verzekering (wat dat dan ook geweest mag zijn). Het is mijn fout, dat ik het bureau misbruik heb laten maken van mijn onwetendheid en vertrouwen, want ik heb dat verdomde krabbeltje gezet.

Maar het had nog erger gekund. Gosia kreeg € 50 boete omdat ze haar koffiekopje op tafel had laten staan, en Wiesław moest € 100 ophoesten omdat een controleur tussen de kilo's volmaakt ronde tomaten een buitenbeentje ontdekte, zo'n tomaat met een schrammetje.

Ook al word je uitgebuit, stoppen doe je niet zomaar. Wie voortijdig ontslag neemt en gemaakte reis- en verblijfskosten niet uit zijn loon kan betalen, wordt gehanteerd met dure rechts-

procedures. Wie nog geen cent verdiend heeft, heeft al genoeg geïnvesteerd. Dan maar zwoegen.

Voor Poolse arbeiders keert het tij. Steeds meer Roemenen en Oekraïners nemen "ons" werk over. Zij zijn armer en nog weerlozer. Daar, in hun landen, is het zinloos om je recht bij een baas of rechter te halen. Kassa voor winstjagers van de Hollandse handel. Italianen, Turken, Marokkanen, Polen, Roemenen, Oekraïners – zijn Afrikanen met een nieuwe verblijfsstatus de volgende dupes? Zullen we dan weer vol verbazing zeggen: Dat kan toch niet waar zijn anno 2018, in een modern, beschaafd land als Nederland?

ROBERT REIJNS

Hulp aan slachtoffers mensenhandel

Jarenlang uitgebuit als huisslaaf in een ambassade

Markt waar Angolezen gewaarmerkt en verhandeld worden voor smokkel en handel in Europa.

REPORTAGE Slachtoffers van allerlei soorten van uitbuiting kunnen een maatje krijgen via de protestantse kerkenorganisatie Stek. Zo iemand staat hen bij om uit hun sociale isolement te komen. De maatjes zijn er ook voor wie met huiselijk geweld te maken had.

selijk geweld. Een 60-jarige Afrikaanse vrouw was jarenlang een huisslaaf in de ambassadesector.

Deze mensen zijn allemaal slachtoffer van mensenhandel en/of huiselijk geweld. Ze kunnen een extra steuntje in de rug gebruiken om opnieuw een vertrouwensband met iemand aan te gaan.

Restaurantje

2GO is een maatjesproject van Stek (Stichting voor stad en kerk) voor slachtoffers van mensenhandel of huiselijk geweld. De cliënt wordt aan een vrijwilliger gekoppeld en samen gaan ze op pad om leuke dingen te doen. Afhankelijk van de interesse en de mogelijkheden wordt er bijvoorbeeld gewandeld, samen gekookt, gaan ze naar een restaurant of naar de bibliotheek. Het doel is om de mensen uit hun sociale isolement te helpen en nieuwe motivatie te vinden, en om terugval te voorkomen.

Ann Wilson is vrijwilliger bij 2GO. Zij komt tweemaal per maand bij de genoemde dame uit de Dominicaanse Republiek. "Na het opvanghuis is ze zelfstandig gaan wonen, maar ze verkeerde in een isolement en spreekt de taal niet. Men was bang dat ze weer op

Slapen en werken op dezelfde plek, paspoort ingenomen

straat zou belanden als ze de rekeningen niet zou betalen. Er was begeleiding nodig. Bij Stek zijn de richtlijnen duidelijk: ik ben niet haar maatschappelijk werkster, ik ben haar maatje. Ik neem haar zorg niet over, maar heb haar zoon bereid gevonden om haar administratie te doen. Ik ga met haar naar leuke restaurantjes. Ze is echt blij als we ergens heengaan, maakt zich dan mooi op en ik heb er zelf ook plezier in. Ze vertrouwt me en we kletsen gezellig in het Spaans. Ik help haar om weer iets op te bouwen, maar ikzelf ontwikkel me op deze manier ook."

Dwang

Het project is samen met Vluchtelingenwerk opgezet en heeft momenteel zo'n 25 vrijwilligers. Vluchtelingenwerk is verantwoordelijk voor de juridische ondersteuning van slachtoffers van mensenhandel, Stek biedt de sociale ondersteuning. Vanaf eind 2015 kunnen ook slachtoffers van huiselijk geweld een sociaal maatje krijgen. Qua 'type vrijwilliger' gaat dat goed samen en hoewel de doelgroep anders is, zijn de doelstellingen vergelijkbaar.

Lizebeth Melse is een van de twee coördinatoren van 2GO. "Mensenhandel wordt vaak verward met mensensmokkel", vertelt ze. "Bij mensensmokkel worden mensen tegen betaling, vaak absurd hoge bedragen, meegenomen naar een ander land. Bij mensenhandel is sprake van dwang, zoals bij loverboyproblematiek, of gedwongen prostitutie. De dwang zit hem bijvoorbeeld in het moeten werken om de schuld te kunnen afbetalen of door het innemen van een paspoort. Er zijn allerlei varianten. Er zijn mensen die slapen op de plek waar ze werken, bij de persoon die ook hun paspoort heeft. Ze zijn dan qua eten afhankelijk, ze spreken de taal niet en kennen hun rechten niet. Hierdoor is het extra moeilijk voor hen om aangifte te doen."

De vrijwilligers krijgen intervisie en trainingen, bijvoorbeeld over grenzen stellen. Ann Wilson vindt dat zinnig: "Het zijn gekwetste mensen. Ze hebben zulke nare dingen meegemaakt, dat je soms gaat "redden" en hun verantwoordelijkheid overneemt. Als je dat doet, zit je fout. Het gaat erom dat ze leren opnieuw vertrouwen te hebben in anderen én dat een gezonde relatie grenzen heeft."

JOLLY VAN DER VELDEN

VRIJWILLIGER WORDEN BIJ 2GO? HET PROJECT IS OP ZOEK NAAR STABIELE EN SOCIALE MENSEN TUSSEN DE 21 EN 70 DIE INITIATIEF TONEN, STEVIG IN HUN SCHOENEN STAAN EN GEDULDIG ZIJN. INTERESSE? LMELSE@STEDENHAAG.NL OF TEL. 318 16 24.

Wat als we meer boeken lezen?

Hagenaar Arjen van Meijgaard heeft zijn debuutroman uitgebracht, *We hebben alles bij ons* (2017). Wat beweegt een leraar Nederlands om het literaire pad op te gaan? Na een inleiding gaat hij met publiek in gesprek. Lezen jongeren en volwassenen wel genoeg literatuur? Of is een diepgravend gesprek net zo waardevol als een goed boek?

WOENSDAG 13 JUNI, 14:30-16:30 UUR. MANATHAKERK.

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stads wijken	Kerkgebouwen	Tijd	Zo. 6/5, 10/5 Hemelvaart	13/5	20/5 Pinksteren	27/5	3/6	10/6	17/6	24/6
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Christiaan Donner HA 10/5 ds Trinette Verhoeven	naar Lutherse kerk	naar Lutherse kerk	ds Fokke Fennema	ds Christiaan Donner HA	ds Marije Karreman	ds Joline van Poppel kringviering	ds Trinette Verhoeven
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Ineke Bakker 10/5 ds Roel Bosch (met CTK)	ds Casper van Dongen	ds Corrie van Duinen	ds Corrie van Duinen	ds Jan Rinzema	ds Erika van Gemerden	ds Theo Hettema	ds Ruben van Zwieten
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Aarnoud Jobsen	Joop de Vries	ds Klaas Bom	ds Chris Schreuder HA	ds Jaap van de Meent	ds Robin ten Hoopen	ds Annemarie Six-Wienen	ds Jan Rinzema
	Pax Christikerk Zwedenburg 99	10.30	ds Peter Bakker	ds Jasper Klapwijk HA	ds Peter Bakker	ds Arenda Haasnoot	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker dr Gineke van Veen -Vrolijk
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Fokke Fennema 10/5 Dick Groenendijk	kringviering	ds Marius van Duijn HA	ds Everdien Hagen	ds Arja Hoogerbrugge	kringviering	ds Taco Noorman HA	ds Theo Hettema
Moerwijk/ Morgen-stond/ Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Klaas Wigboldus 10/5 Dick Groenendijk	ds René de Reuver	♠ Bettelies Westerbeek	ds Robin ten Hoopen	ds Ad Vastenhoud	ds Bas Plaisier	ds Nico den Bok	ds Jantine Veenhof
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50	10.00	ds Martine Nijveld	ds Rob van Essen ♪	ds Axel Wicke	ds Casper van Dongen	naar Maranathakerk	ds Martine Nijveld HA	ds Martine Nijveld ♪	ds Axel Wicke
Statenkwartier- 0 Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier- N	Maranathakerk Ze Sweelinckstraat 156	10.30	naar Bergkerk	ds Axel Wicke ♪ Bachcantate	ds Martine Nijveld S&T	ds Olivier Elsemann	ds Martine Nijveld, Klaas Bruins, buurt- kerkdienst	ds Lenie Vollebregt S&T	ds Axel Wicke ♪ Bachcantate	ds Marije Karremans
	Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	10.00	ds Durkje Sikkema	ds Charlotte van der Leest	ds Anneke Mooi HA	ds Carla Schoonenberg- Lems	ds Fokke Fennema	ds Rob van Essen	*	ds Greet van het Slot
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Nico Riemersma 10/5 ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Michiel Aten	ds Nico Riemersma	ds Jan Eikelboom	ds Martin Koster	ds J. Vree- van Dongen	ds Martin Koster
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	ds Michiel Aten 10/5 ds Wietske Verkuyl	ds Nel van Dorp	ds Nico Riemersma	ds Kees Buist S&T	ds Nico Riemersma	ds Wietske Verkuyl	ds Jan Eikelboom	ds Wietske Verkuyl S&T
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds H. Hemstede	ds H. Vollebregt	ds H. van Laren	J. de Haan	ds David Schiethart	ds Sibren Smits HA	ds Wilbert Huizing	ds Gerardus Sikkema
Bowlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	Antoinette Deuzeman 10/5 ds David Schiethart	Mark van der Laan	ds Martin Koster	ds Emöke Bolhuis-Szabo	ds Cees Verspuij	ds Marjan Zebregs ♪	ds Yvonne Schoonhoven	ds David Schiethart
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00	ds Jan Maasland 10/5 9.30 ds M. van der Zwaag	ds A. Mak	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland HA	ds Jan Maasland	ds Jan Maasland	DiU-3	ds Jan Maasland
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	M. v.d. Linden 10/5 ds Barend Weegink ds Jan Maasland	ds Theo Wegman	ds Barend Weegink 21/5 ds C. van Dis	ds Aart van Vuuren ds J. Quist	ds Barend Weegink	ds Barend Weegink	ds Ton Christ	ds Piet Schalk ds Wim ten Voorde
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest S&T 10/5 ds Jacob Korff	ds Ad Wijlhuizen	ds Charlotte van der Leest ♪	ds Gerrit Bosma	ds Charlotte van der Leest	ds Frederik van Harten	ds R. Beltman cantate ♪	ds Charlotte van der Leest
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds P. Schalk 10/5 ds Frederik van Harten	♠ Arjo van der Steen 2.0 dienst	ds Frederik van Harten ♪	♠ Arjo van der Steen	ds Frederik van Harten ♪ 90 jaar PJK	ds Charlotte van Leest 2.0 dienst	ds Frederik van Harten	ds Frederik van Harten HA
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T 10/5 ds Gert van Herk	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Marjolein den Dulk	ds Gert van Herk	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Andreas Heiner
Leidschenveen	De Leidraad Harriet Freezerhof 28	10.00	Petra Vossegat-Bruin 10/5 ds Theo Haitjema	ds Adrie Sterrenburg	X	ds Nel van Dorp	ds Theo Haitjema	ds Tim van Iersel	ds Fulco de Vries Bouwstra	ds Hans van Drongelen

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	♠ C. Westerink ds G. Codee 10/5 ds Ad Vastenhoud	ds E. Poppen ds W. Westland	ds Ad Vastenhoud prof. dr. W. Moehn	ds P. van Trig ds Ad Vastenhoud	HA *	ds Ad Vastenhoud ds M. van der Zwan	ds Ad Vastenhoud ♠ R. Visser	ds J. van Rumpt ds Ad Vastenhoud
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Karl van Klaveren	ds Alex van Heusden	dr Arne Jonges	ds Karl van Klaveren	ds Alex Ligten	ds Karl van Klaveren S&T	Henk Baars
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds M. de Vries 10/5 ds Rienk Lanooy	ds Jessa v.d. Vaart	ds Rienk Lanooy	10.30 ds Carel ter Linden cantate ♪	A. van Nieuwpoort	ds Rienk Lanooy	L. Schoch	10.30 ds Rienk Lanooy cantate ♪
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	10.00 ds Trinette Verhoeven ♪	ds Trinette Verhoeven	ds Trinette Verhoeven	dr Nienke Vos	ds Trinette Verhoeven HA ♪	ds Fokke Fennema	ds Trinette Verhoeven	naar Lukaskerk
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Hartman Out NL	Jan la Grouw	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out NL	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	Jan la Grouw
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfrin Margit Gill	Prdkin Dagmar Opper	Pfr Jan Mathis	Familiengottesdienst Pfrin Susanne Mathis, Pfr Jan Mathis	Pfrin Susanne Mathis-Meuret	Prdkin Ulrich Thöle	Pfrin Susanne Mathis-Meuret	Pfr Jan Mathis
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Harry Schram	X	ds Ijke Aalders	ds Jannie Nijwening	ds Jannie Nijwening	ds Sonja van der Meulen	ds Nelleke Kan ♪	10.00 ds Nelleke Kan
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	thema: gelijk/verschillend	X	thema: gelijk/verschillend	X	ekklesiefietstocht	X	X
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	zr Christine Welschen 10/5 14u zr Christine Welschen	broedergroep	zr Christine Welschen	11.00 jongerengroep	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	thema: verdiepen Henk Baars	X	thema: inspireren Marije Karreman	X	thema: zinnen Aline Barnhoorn	X	thema: ontmoeten Henk Baars	X
	Indon Ned Chr. kerk Gkin Marcuskerk J. Luykenlaan 90	13.30	ds Marla Winckler-Huliselan HA 10/5 ds Surya Harefa	ds Deibby Janssens- Sahertian	ds Marla Winckler- Huliselan	ds Stanley Tjahjadi	ds C. de Jonge	ds Johannes Linandi	ds Marla Winckler- Huliselan	ds Stanley Tjahjadi
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 115	11.00	zangdienst 10/5 morgendienst	X	ds Casper van Dongen HA	X	br Rembrandt Zuidjherhoudt ♪	X	ds Nel van Dorp HA	X
	Remonstrante kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds Sigrid Coenradie	ds Antje van der Hoek / ds Reinhold Philipp	ds Frida Bonda	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Anniek Lenselink
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	Engelien Hulsmann	pastor Bertus Wessel	Engelien Hulsmann S&T	ds Peter Wilbrink	ds Engelien Hulsmann	pastor Guido Schürmann	ds Henk Steinvooort	ds Engelien Hulsmann S&T
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	ds David Schiethart	ds Moritz Pfähler	pater Bosco Beijck	ds Yvonne Schoonhoven	pater Bosco Beijck	pastor Wim Hoefman	ds Mendie Hofma	ds Gerda van den Berg
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	ds Irene Visser	pastor Elma Beerends	pastor Willy Hoogendoorn afscheid	pastor Guido Schürmann	ds Irene Visser	pastor Bertus Wessel	pastor John Batist	pastor Guido Schürmann
	MCH St Antonius Banninglaan 1 Leids'dam	10.30	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Guido Schürmann	ds Irene Visser	pastor Elma Beerends	pastor John Batist	ds Engelien Hulsmann	pastor Elma Beerends	pastor Bertus Wessel
	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	ds Robert Nangu ♪	pastor Rien Leijdekker	ds Mineke Kroes ♪	ds Robert Nangu	pastor Nanda de Hoop	Roelof van Dijk	pastor Sjeff Smit	pastor Bernadette Janssens
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Sjeff Smit ♪	pastor Tomas van Driel	pastor Nanda de Hoop ♪	pastor Hildegard Verbaarschot	pastor Engel Leune	ds Mineke Kroes	ds Robert Nangu ♪	ds Robert Nangu
Dienst doven en slechthorenden	Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 V'burg	10.00	ds Els van der Wolf	X	ds Els van der Wolf	X	ds Jan Kievit	X	ds Jan van der Wolf	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion, 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing. 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong, 13/4: 19.30 Service of Light & Communion, 14/4: 9.30 Family Service, 12.00 Three Hour Devotional Service, 15/4 20.30 Lighting of the Easter, 16/4 8.30 Holy Communion, 10.30 Communion Service.	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 zo 10u. eucharistie do 10/5 Hemelvaart zo 13/5 16u Vesper zo 20/5 10u Pinksteren, wo,16/5 zolderkapel 12.30 Zo 10/6 Vesper 16u	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9.45 am contemporary service 11.45 am traditional service	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL za 19u Arabisch	Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie 11u dienst	Buurt- en kerkhuis Bethel , Thomas Schwenckestraat 30 Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed Elandstraatkerk Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering Koningkerk Voorburg Elke 2e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering
Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10 samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaard 198 10u30 samenkomst met muziekcorps en zangbrigade o.l.v. Majoor Elsie Klarenbeek	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst	

Taizédiensten

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochievieringevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum , Parkstr. 65a H. Jacobus Maior Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, Zo 11u	Waldeck/Kijkduin Aaltje Noorderwierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 17u (mei), zo 10u30	Marlot Bloklandplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9u30	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchillaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30	Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10u30 English Bezuidenhousweg 157 Sunday 10.00, 17.30 Français Stoeplaan 4 Wassenaar Dim 17.00
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma Zo 10u30, vrij 10u	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10 u, za 17u	Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningseweg 233, H. Antonius Abt, za 17u, zo 10u30.	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u		

Doordeweekse diensten: ■ Aandachts-
centrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u
stilteviering ■ Evangelisch Lutherse
Kerk elke wo 12.45 -13 u middaggebed

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; ♠ voorganger met preekconsent; ♠ kerkelijk werker; ♠ proponent (ds i.o.) ♠ missionair pionier

AGENDA: MEI/JUNI

(actueel: kerkindenhaag.nl)

Voor adressen van kerken zie pagina 6. Tips/aankondigingen voor het juli/augustus nummer s.v.p. opgeven via redactie@kerkindenhaag.nl. Ga naar kerkindenhaag.nl voor digitale opgave en de jaarplanning (grijze balk onderaan).

Kunst

Open dag van de gerenoveerde Oude Kerk. Aquarellen van Anneloes Groot. Beelden van Anneke Roeleveld op sokkels van oude vloertegels. Iedere za, 13-17 u. Oude Kerk Scheveningen

High Tea

Muffins, cake en taart. Gezelligheid op Hemelvaartsdag. Do 10 mei, 11-15 u, € 7,50. Marcuskerk (tuin)

Ervaringen

Martine Nijveld is vijftienvijf jaar dominee, nu bij de Maranathakerk. Ze deelt haar ervaringen over de impact van gebeurtenissen op werk en leven.

Di 15 mei, 20 u. Bergkerk

Koffieconcert

'Beth & Flo' spelen piano met een vleugje theater. Klassieke recitals in een nieuw jasje.

Zo 27 mei, 12-12:30 u. Houtrustkerk

Gesprek: Job

Bieden de bijbelverhalen over Job inspiratie? Hoe gingen Job, zijn vrouw en vrienden om met tegenspoed? Uitwisseling van gedachten.

Di 5, 12 juni; 20 u. Bergkerk

Praatmaal

Lekker eten, gedachten uitwisselen en je mening vormen.

Do 7 juni, 18-20 u, € 4. Buurt-en-Kerkhuis Bethel

Concert

Orkest Bobander speelt dansbare volksmuziek uit tal van Europese landen.

Zo 17 juni, 17-18 u. Maranathakerk

advertentie

Lezing prof. Kennedy: Verdraagzaam Nederland?

Verdraagzaamheid moet telkens weer worden bevochten, zoals blijkt uit tal van maatschappelijke discussies over normen en tradities. Welke verantwoordelijkheden kunnen religieuze groepen in dat opzicht nemen? Daarover geeft James Kennedy een lezing. Hij is een Amerikaanse geschiedkundige die veel over Nederlandse geschiedenis heeft gepubliceerd. Kennedy is hoogleraar aan de VU in Amsterdam en decaan bij het University College Utrecht.

ZATERDAG 26 MEI, 16 UUR.
REMONSTRANTSE KERK.

Dauwtrappen in alle vroegte

Sinds jaar en dag pelgrimeren katholieken en andere belangstellenden op Hemelvaartsochtend naar begraafplaats Oud Eik en Duinen. Daar is de ruïne van de middeleeuwse kapel Maria ter Wee. De wandelaars vertrekken voor dag en dauw. Met de meegebrachte Jacobusreliëf wordt driemaal in processie rond de ruïne gelopen. In de aula van de begraafplaats is aansluitend een eucharistieviering. Daarna is er tijd voor ontmoeting, koffie en cake.

DONDERDAG 10 MEI, 5:30-9 UUR. VERTREK VANAF O.A. DE PARKSTRAATKERK. EXACTE PLAATSEN EN TIJDEN: RKDENHAAG.NL.

PERSONALIA

E.K. Foppen

De hervormde Bethlehemkerk heeft een nieuwe predikant, E.K. Foppen. Ds. Foppen (voornaam onbekend) was sinds 2013 predikant in Gorinchem.

Waltraut Stroh

Predikant Waltraut Stroh gaat met pensioen. Zij werkte voor buitenlandse studenten en was zodanig nauw betrokken bij het universitaire Institute of Social Studies (ISS) in Den Haag. Stroh begon als vicaris in de Evangelisch-Lutherse kerk in Württemberg, deed daarna misiewerk in Zambia en werkte vanaf 1986 als onder andere geestelijk verzorger in Nederlandse gemeenten. Stroh neemt afscheid met een symposium en een afscheidsdienst. Symposium over: 'Religion at the ISS – mission (im) possible?'. Donderdag 7 juni, 16-17:30 uur. ISS, Kortenaerkade 12. Afscheidsdienst: Zondag 10 juni, 11:30-13:15 uur. Franciscus en Clara kerk, Raamstraat 67, Delft (aansluitend receptie).

OPROEP

Docenten

Het Multicultureel Ontmoetingscentrum in de Schilderswijk zoekt vrijwilligers die aan leergierige migranten les in de Nederlandse taal en maatschappij willen geven. Twee uur per week. Onderwijservaring is niet vereist, ondersteuning wordt gefaciliteerd. Een onkostenvergoeding is verkrijgbaar. Info/opgave: Robert Reijns, 06 123 130 53 / onderwijs@mocschilderswijk.nl.

Wende
uitvaartzorg

wanneer het
leven een
wending neemt...

Gesina Versteeg

070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

help jij een stadgenoot uit de schulden?

Budgetmaatjes070 ondersteunt inwoners van Den Haag die om welke reden ook in de schulden zijn geraakt en daar uit willen komen.

geef een ander weer plezier in het leven

schulden overwinnen = zelfvertrouwen terugvinden

budget maatjes 070

www.budgetmaatjes070.nl

IN - DRUK

Wat zou er van mij terecht gekomen zijn als Alie Switters, schippersdochter, mij als vijfjarige niet had meegenomen naar de bijbelclub, drie hoog aan de Amsterdamse Heerengracht. Het was een schot in de roos. Van tante Annie en Miss Anne heb ik geleerd dat geloofsoverdracht allereerst plaatsvindt in een klimaat waarin je je gezien en welkom weet. Een plaats waar God gebeurt. Een klimaat waar ik als vaderloos kind mocht thuiskomen bij een Vader die je nooit in de steek laat. Wie weet was ik zonder Alie wel een vaderloos, richtingloos mens geworden. Ik gebruikte het woord 'klimaat', maar zeg liever: dát is nu Heilige Geest.

Op de allereerste Pinksterdag spraken de apostelen een taal die harten bleek te openen. 'Als mijn woorden in jullie blijven, blijven jullie in de liefde', zei Jezus. Guillaume van der Graaf zegt in een gedicht dat hij zoekt naar 'een woord

ZIJ ZUCHT EN ZIJ ZINGT

dat niet bevriest'. Het tegendeel van: 'Ik heb dat toen wel gezegd/be-loofd, maar dat gaat mij niet lukken.' Of 'wie mijn interpretatie van de Bijbel niet onderschrijft, gaat verloren'. De woorden van God openen altijd weer toekomst. Het spreken van God is scheppend, plaatst een mens in het licht. Propaganda, bedrog, achterklap, het is taal die chaos bewerkt en teleurstelling. Maar als de dames van de bijbelclub zeiden: 'Ben je helemaal door de regen komen fietsen? Wat fijn dat je gekomen bent!', dan wist je dat ze het meenden. En je voelde je het hele uur van de club een beetje bijzonder. Taal kan hartveroverend zijn! Steeds wagen mensen het daar weer mee. Jan Rot die mooie

popteksten schrijft en de Matthäuspassion hertaalt, de mensen achter Psalmen voor Nu, die nieuwe taal en muziek zoeken voor woorden die niet verdwijnen mogen. Daarom preek en schrijf ik meer dan een half leven lang, om een gooi naar het hart te doen. Zonder garantie op succes trouwens.

Goedkoop triomfalisme heb ik wel afgeleerd. Veranderen is een levenslang proces. Wat ben ik dankbaar voor al die mensen die geduld met mij hebben gehad, die mij niet afgerekend hebben op onbezonnen uitspraken, niet nagekomen beloften, mijn ongeduld. In psychiatrisch ziekenhuis Veldwijk (Ermelo) ontmoette ik een predikant die niet wegliep voor het zuchten en kreunen van Gods schepselen.

Samen met enkele psychiatrische patiënten deed ik belijdenis in de Lucaskerk van Veldwijk. Zuchten en zingen (zo heet een Iona-lied): dat leerde hij mij in de psychiatrie. Veertig jaar geleden bevestigde hij mij als predikant. In zuchten en zingen is de Geest present.

Terugkijkend denk ik dat het begon op de bijbelclub, waar 'Welk een vriend is onze Jezus' mijn lievelingslied was. Ik kon het niet meezingen toen mijn stiefvader overleed en ik, 8 jaar oud, mijn tweede vader verloor. Zoals ik ook waken niet heb kunnen zingen na de dood van mijn vrouw Betsie. Maar wat een geluk dat Jezus' vriendschap over de dood heen reikt. En dat Hij ons dat in een klimaat van liefde doet ervaren. De eredienst: een plek om te zuchten en te zingen – laat dat in Jezus' Naam niet verloren gaan.

ROB VAN ESSEN (FOTO)

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

De rijke man

'Luister goed! Ik zeg jullie dat het voor rijke mensen moeilijk is om het Koninkrijk van God binnen te gaan. Ja, het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te kruipen, dan voor een rijk mens om het Koninkrijk van God binnen te gaan. – Matteüs 19:23-24

Ik kan wanneer ik wil gewoon naar buiten, want geen bewaker controleert mijn gangen. Ik heb geen tralies zitten voor de ruiten en zit niet aan een loden kogel vast, maar soms is 't of mijn spullen mij omsluiten en zit ik in mijn eigen huis gevangen. en dat ervaar ik ook als loden last

Mijn leven lang ben ik aan het vergaren, sleep als een ekster dingen naar mijn nest toe, en wat ik heb, dat wil ik graag bewaren en ik wil meer en meer en wat erbij. Ik doe er goed aan dat te laten varen. Dat wil ik wel, maar hoe ik ook mijn best doe, de hebzucht is helaas te sterk voor mij.

Vaak heeft een stemmetje mij ingeweven, dat eens het paradijs zal zijn gevonden wanneer ik geld en goed heb weggegeven, maar daar komt bitter weinig van terecht, want zonder mijn bezit kan ik niet leven. Ik zit niet aan mijn goed'ren vastgebonden, 't is erger nog: ik ben er aan gehecht.

Mijn vingers zijn door hebzucht kromgetrokken, en af en toe wordt het mij wel te moede: mijn rug is krom en ik loop met twee stokken vanwege al het drukkende gewicht. Maar ondanks dat blijft mij de Mammon lokken, ik ben een slaaf van mijn verzamelwoede en heb mijn eigen dwingeland gesticht.

COLUMN COLD TURKEY GESTOPT MET FACEBOOK

HET WAS ZO'N WEEK VOL MENSEN. MET de dagelijkse mailtjes met dierbare vriendinnen één en twee. Een wandeling met een andere vriendin. Nummer vier mailde me 'dat het niet zo goed ging'. Nummer vijf en ik appten over de dingen des levens. Natuurlijk belde, mailde en sms-te ik met mijn moeder. De zoons buurtten na school op mijn werkkamer. Een vriendin kwam even langs en bleef gezellig plakken.

Tussendoor had ik een uitvaart met nazit. Een beroepen-speeddate op de school van een zoon. Overlegjes met werkcontacten. Een koorrepetitie. En een familiereünie.

Ik voelde me overvoerd. Toen mijn echtgenoot na een avondlijke vergadering vrolijk de kamer binnenstapte en al een teug adem haalde om over zijn belevenissen te vertellen, kapte ik hem af en vroeg ik of hij mij asjeblijft even alleen wilde laten. Ik heb hem die week amper gesproken.

Intussen kreeg ik visioenen over vakantiehuisjes, anonieme hotelkamers, fiets- en wandeltochten – wég, in m'n eentje, zonder nog een woord te hoeven wisselen.

Wij hebben geen tv, we keken nooit en dus is-ie al jaren lang de deur uit. Gelukkig is er Facebook, die je op de hoogte houdt van dingen die je gemist hebt. Even het linkje aanklikken van die ene uitzending waar iedereen het over heeft, en je bent weer bij.

Maandagmorgen, volgend op die bewuste volle week, zag ik zo'n berichtje van een facebookvriendin: na het programma *Zondag met Lubach* en de berichtgeving over onze weggekende privacy had ze besloten dat ze haar facebookaccount uit de lucht zou halen. 'Ik zie jullie graag weer in real life!'

In de loop van die maandag begon het me te dagen. Ik had al voor mezelf bedacht dat ik in het dagdagelijkse leven teveel leuke mensen om me heen heb. Stuk voor stuk zijn ze me dierbaar, maar mijn hoofd raakt er te vol van. Er moest iets gebeuren. Het met ze 'uitmaken' is geen optie, hooguit probeer ik er niet al te veel nieuwe dierbaren bij te krijgen. Maar er is wel degelijk een knop waarmee ik het aantal contactmomenten kan verminderen: de deleteknop waarmee je in één klap Facebook uit je leven verbant. Dat zou al een hoop rust opleveren.

Ik scrolde eens door de afgelopen facebookdagen heen. Wat of wie zou ik missen? Tja, ik zou niet meer weten hoe de levens van oud-collega's en oud-studiegenoten verlopen. Maar er zijn

TEKENING ERIK DRIES

miljoenen leuke en lieve mensen in de wereld van wie ik niet weet hoe het met ze gaat. Daar kunnen die dierbaren van weleer best bij. Wat zou ik nog meer missen? Al die leuke spannende filmpjes met schattige dieren. Maar die kan ik ook op YouTube bekijken. De foto's van de groep 'Den Haag zoals het vroeger was'. Die kan ik op de Haagse Beeldbank opzoeken. Aankondigingen van concerten, waar ik niet naartoe ga, waarover ik me vervolgens vaag schuldig voel.

Wie ik niet zou missen, zijn de lieve mensen uit alinea één en anderen met wie ik regelmatig contact heb. Veel zitten niet eens op Facebook. En ik spreek iedereen tóch wel. Nou ja, behalve mijn echtgenoot – als ik hem vraag mij alleen te laten.

Zelfs nog zonder het filmpje van Lubach aan te klikken heb ik rigoureus de stekker uit mijn

facebookaccount getrokken. Cold turkey. Daarna dacht ik: o ja, de linkjes naar interessante artikelen in andere dagbladen dan het onze zal ik missen. Tegelijk beseft ik dat ik nu meer tijd had om onze eigen krant goed te lezen. En wie weet staan daar weer verwijzingen in naar tv-programma's die ik beslist moet zien.

Wat ik niet heb gedaan, is afscheid nemen van mijn facebookvrienden. Ik heb geen berichtje geplaatst waarin ik schrijf dat ik teveel dierbare contacten heb. Zij weten van niets. En, erger, ze kunnen dat ongeschreven bericht niet liken of er een huilend gezichtje bij plaatsen. Niemand weet meer hoe vol en geweldig mijn leven is. Dus daarom schrijf ik er maar een stukje over in *Kerk in Den Haag*.

MARGOT BERENDS

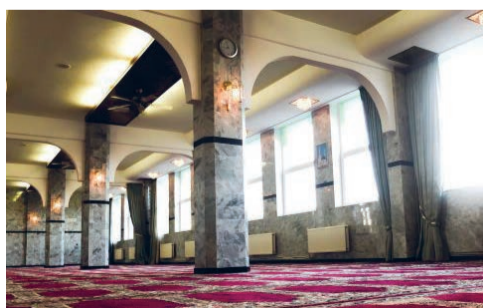

Zomerschool theologie in juni weer van start

Waarom hebben dogma's zoveel invloed gehad? Wat heeft de kerkgeschiedenis betekend voor onze ethiek en filosofie? Wat houden de andere wereldgodsdiensten in? Hoe kijken mensen in andere werelddelen aan tegen God en Jezus? Dergelijke onderwerpen komen aan bod in de vierdaagse Theologische Zomerschool. De lessen worden gegeven door docenten van de driejarige cursus Theologische Vorming voor Geïnteresseerden (Protestantse Kerk). Bij ieder lesonderwerp wordt materiaal aangereikt.

11, 12, 14 EN 15 JUNI. TWEE DAGDELEN: 10-12:30 UUR EN 13:30-16 UUR. KOSTEN € 60. NIEUWE BADKAPEL. INFO, OPGAVE (VOOR 1 JUNI): ANNEMARIE VAN DUIJN, W.VAN.DUYN1@KPNPLANET.NL, TEL. 071 407 35 66.

Wandelen van kerk naar moskee

De katholieke pastor Duncan Wielzen en protestantse dominee Martine Nijveld nodigen belangstellenden uit voor een wandeling van de katholieke H. Familiekerk naar de Anware Mustafa moskee (een kilometer). Moskeebezoekers maken graag kennis. Terug in kerk is er ontmoeting met koffie/thee.

ZONDAG 6 MEI, 15:45 UUR, (H. FAMILIEKERK). INFO: DUNCAN WIELZEN, TEL. 06 28 32 75 71.

Kleurige patronen in Galerie44

Ingrid Sassen prikkelt de fantasie met kleurrijke, expressionistische schilderijen. De verlagen en kwaststreken brengen perspectief aan. Expositie tot en met 23 mei.

WOENSDAG, VRIJDAG EN ZATERDAG, 13:30-17 UUR. GALERIE 44, MOLENSTRAAT 44.

Multiculturele picknick in het groene Laak

Wie wil in het groen een exotisch gerecht proeven? Leven in Laak (pioniersplek van de Protestantse Kerk) nodigt belangstellenden uit voor een multiculturele picknick met workshops. Neem zelf lekkers, een bord en bestek mee. Ook kinderen zijn welkom.

ZONDAG 27 MEI, 16 UUR. PARK SCHOONOORD (HOEK PAETS VAN TROOSTWIJKLAAN EN BURG. VAN ELSENLAAN). INFO: FEMKE WOUDE, FEMKE-WOUDE@OUTLOOK.COM.

Wat betekent de katholieke liturgie?

Een katholieke mis wordt weleens vergeleken met een heuse sportoefening: je moet telkens opstaan, knielen en weer zitten. Ook de gebeden roepen bij sommigen vragen op. Diaken Ronald van Berkel gaat met belangstellenden in gesprek over de diepere achtergronden van de katholieke liturgie. Alle onderdelen komen aan bod. Voor kennis is niet nodig.

DINSDAG 29 MEI, 19:30-22 UUR. ELANDSTRAATKERK; INGANG DA COSTA STRAAT. OPGAVE: IGNATIUS@RKDENHAAG.NL.

